

Wie misstanden
aankaart verdient
bescherming,
geen rechtszaak
wie misstanden
aankaart verdient
bescherming,
geen rechtszaak
Wie misstanden
aankaart verdient
bescherming,
geen rechtszaak

Samen voor bescherming tegen juridische intimidatie (SLAPPs)



FREE
PRESS
UNLIMITED



Ontwerp coverbeeld en illustraties: Wim Dijksterhuis

Over deze publicatie

Bij de petitie voor sterkere wettelijke bescherming tegen SLAPPs biedt Free Press Unlimited deze publicatie aan om te illustreren wie er in Nederland al geraakt worden door SLAPPs en welke impact dat heeft op hen én op ons allemaal. Ook beantwoorden we enkele veelgestelde vragen over SLAPPs en juridische druk op het publieke debat.

In deze publicatie, onder andere in de illustratie op het voorblad, wordt een aantal voorbeelden aangehaald van mensen en groepen die al te maken hebben met SLAPPs of dreiging daarmee. Deze voorbeelden zijn gebaseerd op bestaande casussen, maar geanonimiseerd en veralgemeniseerd om de betrokkenen niet opnieuw bloot te stellen aan juridische druk.

Zoals ook in de 'veelgestelde vragen' wordt toegelicht, zijn niet alle rechtszaken gericht op publieke participatie automatisch SLAPPs. De Europese anti-SLAPP Richtlijn en de aanbeveling over SLAPPs van de Raad van Europa bieden handvatten voor de beoordeling van SLAPPs.

Deze publicatie is voorbereid door Free Press Unlimited met input van de andere leden van de Nederlandse SLAPP werkgroep, onderdeel van de Coalition Against SLAPPs in Europe (CASE).

19 jaar lang juridische strijd om weten- schappelijk onderzoek



”

Juridische druk leidt ertoe dat wetenschappers onzekerheden in hun onderzoek minder durven te benoemen – en sommigen kiezen er zelfs voor om bepaalde onderwerpen helemaal niet meer aan te pakken. Dat is geen verschraling van het debat meer, dat is een afschrikkend effect: vragen die niet meer worden gesteld, kennis die niet meer ontstaat.

Ook wetenschappers die onderzoek doen naar bedrijven of personen kunnen te maken krijgen met processen die bedoeld zijn om hen te ontmoedigen. De voorbeelden die bekend zijn bij de Nederlandse anti-SLAPP werkgroep laten zien dat alleen dreiging met een fors proces al kan leiden tot zelfcensuur, en dat de ondersteuning voor wetenschappers die hiermee te maken krijgen tekortschiet.

Professor Roel Vermeulen

Persoonlijk gedagvaard en bedreigd met tonnen schade- vergoeding



”

Het recht wordt ook in Nederland steeds vaker ingezet als drukmiddel. Niet om fouten recht te zetten, maar om journalisten te ontmoedigen en te intimideren. Dat voedt een chilling effect: artikelen die in de la blijven liggen, niet omdat ze onwaar zijn, maar omdat het juridische risico te groot gevonden wordt.

Corine de Vries, voorzitter
Nederlands Genootschap van
Hoofredacteuren

Journalisten die kritisch onderzoek doen krijgen te maken met juridische dreiging, persoonlijke dagvaardingen en torenhoge schadeclaims. Dat raakt met name freelancers en lokale media stevig, maar ook bij grotere titels en de publieke omroep lopen de kosten en impact van deze procedures op. In sommige gevallen blijft het niet bij juridische druk alleen, maar krijgen journalisten ook te maken met fysieke of online intimidatie vanwege hun publicaties.

Spreekt zich uit in debat en wordt aangeklaagd



”

Het zogenoemde 'chilling-effect' van dit soort zaken heeft invloed op onze democratie. Ik vrees dat dit mensen afschrikt om de politiek in te gaan, omdat zij bang zijn om aangeklaagd te worden

Juliet Broersen, Raadslid Gemeente Amsterdam

De lokale democratie wordt geraakt door SLAPPs tegen journalisten die misstanden in hun eigen omgeving aankaarten, bijvoorbeeld met betrekking tot vastgoed of een gezonde leefomgeving. Maar ook juridische stappen (of dreiging daarmee) richting raadsleden kunnen de kenmerken van een SLAPP hebben, en er zo toe leiden dat het in bepaalde dossiers moeilijker wordt om misstanden aan de kaak te stellen.

Haalt na juridische intimidatie anoniem verhaal over misbruik offline



”

Ik zou willen dat zoveel mogelijk mensen – en vooral vrouwen – dit verhaal kennen. En dat ze weten wat ze veilig kunnen doen als ze ooit in zo’n situatie terechtkomen en zich willen uitspreken over misbruik. Niemand zou juridische dreigementen moeten krijgen vanwege geanonimiseerde verhalen. Zelfs als je weet dat je juridisch in je recht staat, was hun taal intimiderend en moeilijk om mee om te gaan, omdat je nooit zeker weet hoe ver ze bereid zijn te gaan.

SLAPPs komen ook voor in zaken waarin mensen (seksueel) misbruik aan de kaak willen stellen. Zelfs volledig geanonimiseerde publicaties kunnen leiden tot dreiging met grote schadeclaims en kansloze vorderingen, en het zo moeilijker maken voor bijvoorbeeld vrouwen om zich uit te spreken en anderen te informeren. Juist in een tijd waarin er meer aandacht is voor de impact van seksueel misbruik, is het van belang dat slachtoffers zich vrij van intimidatie kunnen uiten.

Blootleggen misstanden in goksector ondermijnd door jarenlange processen



”

Het zwaarste aan langdurige juridische druk is dat het niet slechts één procedure betreft. Sinds 2012 heeft de opeenstapeling van procedures en druk een enorme impact gehad op mijn gevoel van veiligheid, gezondheid, familie- en sociale leven, werk en toekomstperspectief. Tijd, energie en financiële middelen verdwijnen in een voortdurend gevoel van machteloosheid, verdedigen en overleven, in plaats van bouwen, onderzoeken en schrijven.

Klokkenluiders zijn een van de groepen die in de Richtlijn expliciet genoemd worden, omdat ze bij uitstek het doelwit kunnen worden van processen die bedoeld zijn om hen op zo hoog mogelijke kosten te jagen. In sommige zaken ging dat gepaard met lastercampagnes om de klokkenluider in kwestie verder zwart te maken, en diens bereik te beperken.

Aangeklaagd voor het praten met een journalist



”

Ze pakten iedereen aan: experts, hoogleraren, bronnen. Dat creëert een klimaat waarin mensen zich wel drie keer bedenken voordat ze iets zeggen.

Jens van den Brink (advocaat)

Geciteerd in NRC op 11 mei 2026

Nederland blijft achter bij bescherming tegen juridische intimidatie

Burgers die als bron informatie delen met een journalist, worden steeds vaker zelf onderwerp van juridische dreiging en procedures. Ook wordt met juridische procedures geprobeerd hun identiteit te achterhalen en zo het brongeheim te doorbreken. Soms gaat het daarbij om deskundigen die bijdragen aan een programma of artikel, maar ook om gewone burgers, die zich bijvoorbeeld uitlaten over misstanden in hun omgeving. Deze zaken zijn voor hen niet alleen ontzettend ingrijpend, maar leiden ook tot een **chilling effect**: het ontmoedigt anderen om informatie te delen.

Veelgestelde vragen

Wat zijn SLAPPs?

SLAPPs zijn rechtszaken die aangespannen worden met als voornaamste doel om actoren die in het publieke belang misstanden openbaren, zoals journalisten, uitgevers, mediaorganisaties, klokkenluiders, maatschappelijke organisaties, vakbonden, kunstenaars, onderzoekers en wetenschappers, te intimideren en hen het zwijgen op te leggen. Ze worden vaak aangespannen door rijke en/of machtige actoren die lang door kunnen procederen en verregaande drukmiddelen niet schuwen. Zo proberen zij publicaties en onderzoek te ontmoedigen.

Hoe herken je een SLAPP?

Juridische stappen zijn uiteraard niet per definitie disproportioneel of intimiderend: toegang tot het recht is een essentiële democratische waarde. SLAPPs onderscheiden zich van reguliere rechtszaken door - bijvoorbeeld - onevenredige, buitensporige, of onredelijke vorderingen, intimidatie en pesterijen buiten de rechtszaal (waaronder lastercampagnes), of een patroon van meerdere procedures die zijn aangespannen door een, of aan elkaar verbonden, partijen. Ook het te kwader trouw gebruiken van bepaalde procedurele tactieken, of andere handelingen die erop wijzen dat de zaak met name bedoeld is om verdere publicatie of kritiek te ontmoedigen, kunnen duiden op een SLAPP.

Hoe groot is dit probleem in Nederland?

We zien dat juridische druk op de Nederlandse journalistiek, inclusief SLAPPs, de laatste jaren toeneemt. In het onderzoek van FPU kwamen al 18 voorbeelden van zelfcensuur naar voren. De Nederlandse anti-SLAPP werkgroep constateert ook SLAPPs tegen wetenschappers, klokkenluiders, lokale politici, slachtoffers van geweld tegen vrouwen en maatschappelijke organisaties. De Europese Coalition against SLAPPs in Europe (CASE) heeft daarvan 18 SLAPP-zaken gedocumenteerd in Nederland. Dat is het topje van de ijsberg: niet alleen vanwege onbekendheid van het begrip, maar ook omdat veel doelwitten van SLAPPs bang zijn om hierover naar voren te treden, uit angst voor verdere juridische stappen en reputatieschade. Wat met name zorgen baart is dat het in veel gevallen niet tot een volledige rechtszaak hoeft te komen: uit het onderzoek van FPU (2024) blijkt dat ook dreiging met een SLAPP al effectief kan zijn in het ontmoedigen van publieke participatie.

Waarom is wetgeving nu nodig?

We hebben dankzij de Europese anti-SLAPP richtlijn nú kans om ervoor te zorgen dat de impact van juridische intimidatie in Nederland beperkt blijft. De richtlijn werd aangenomen naar aanleiding van de dood van de Maltese onderzoeksjournalist Daphne Caruana Galizia in 2017, die op het moment van haar dood 48 SLAPPs tegen zich had lopen. Sindsdien zien we deze vorm van intimidatie in heel Europa toenemen. Niet alleen de zaken zelf, maar ook de wetenschap dat je je nauwelijks kunt verdedigen als het zover komt, kunnen leiden tot een chilling effect op het publieke debat. Juist daarom zijn de waarborgen uit de richtlijn zo belangrijk: ze geven de boodschappers van misstanden de garantie dat ze bescherming kunnen inroepen als hun onthullingen leiden tot juridische dreigementen.

Wat schort er aan het huidige wetsvoorstel?

Het kabinet stelt dat de waarborgen uit de Richtlijn (met uitzondering van zekerheidsstelling) al gedekt zijn door het geldend recht. Maar bestaande jurisprudentie laat een ander beeld zien. Met het huidige wetsvoorstel zal de bescherming van publieke waakhonden in Nederland tegen SLAPPs niet daadwerkelijk verbeteren. Dat is wel expliciet de bedoeling van de Richtlijn, die stelt dat er effectieve voorzieningen moeten worden getroffen voor doelwitten van SLAPPs. Recente (Nederlandse) jurisprudentie over de Richtlijn, consultaties binnen de advocatuur

en wetenschappelijk onderzoek onderschrijven dit beeld. Daarom doen de ondergetekende organisaties drie concrete voorstellen voor een beter wetsvoorstel én stellen zij voor om deze waarborgen voor alle zaken te laten gelden, niet alleen de grensoverschrijdende.

Meer weten? Ga naar
freepressunlimited.org/nl/SLAPPS



Petitie (Aangeboden op 23 juni 2026)

Zou je het willen weten als er giftige stoffen in de achtertuin liggen? Als er producten niet veilig zijn, of mensen worden opgelicht? We staan er vaak niet bij stil, maar die informatie bereikt ons omdat er iemand aan de bel heeft getrokken. Een dappere werknemer, een bezorgde consument of een andere klokkenluider. Een slachtoffer van seksueel geweld die zich online uitspreekt. Journalisten en wetenschappers die in hun onderzoek op misstanden stuiten. Zij willen Nederland goed informeren. Maar dat wordt ze steeds vaker moeilijk gemaakt onder juridische druk. In toenemende mate krijgen mondige stemmen te maken met (de dreiging van) zogeheten SLAPPs: intimiderende rechtszaken bedoeld om hen het zwijgen op te leggen. Torenhoge schadeclaims, intimidatie buiten de rechtszaal, of meerdere processen achter elkaar – het zijn allemaal indicaties dat het recht misbruikt wordt om informatie te onderdrukken.

In 2023 bleek uit een onderzoek van Persveilig dat bijna 50% van de deelnemende journalisten en meer dan 90% van de Nederlandse hoofdredacties te maken heeft met dreiging van juridische stappen naar aanleiding van een publicatie. Daarop volgde een rapport van Free Press Unlimited over de impact van juridische intimidatie en SLAPPs* op de Nederlandse journalistiek. Daaruit blijkt dat (dreiging met) SLAPPs een onderschat probleem is, en zelfs leidt tot zelfcensuur.

Dat betekent dat informatie die voor iedereen van belang is, ons niet altijd meer bereikt uit angst voor peperdure en voortslepende processen. En steeds meer mensen krijgen hier mee te maken: ook wetenschappers, maatschappelijke organisaties, lokale raadsleden en burgers die zich uitspreken.

Wij zetten ons daarom samen in voor betere wettelijke bescherming tegen SLAPPs. Niet alleen voor wie hier direct mee te maken krijgt, maar voor ons allemaal. Samen zorgen we voor een goed geïnformeerd Nederland. Dat is essentieel voor een weerbare, levendige democratie waarin de mensen die zich inzetten voor de rechtsstaat goed beschermd worden. Zo dragen we eraan bij dat onze democratie niet stagneert, maar bloeit.

Ook recente jurisprudentie onderstreept de noodzaak voor een sterkere implementatie. Daarom vragen we de Tweede Kamer om de Europese anti-SLAPP richtlijn goed te implementeren in Nederland, zodat:



SLAPPs expliciet in de wet genoemd worden als vorm van misbruik van recht.

Zo kunnen doelwitten van SLAPPs effectief bescherming inroepen en wordt erkend dat het gaat om een bijzondere vorm van misbruik van recht, zowel naar doel (het ontmoedigen van

publieke participatie) als naar vorm (bijvoorbeeld: intimidatie binnen én buiten de rechtszaal).

Zo worden doelwitten niet financieel uitgekleed en blijft het risico op zelfcensuur uit angst voor kostbare processen beperkt.

De rechter in een zo vroeg mogelijk stadium kan beoordelen of een zaak een SLAPP is.

Zonder deze wijziging kunnen kansloze, intimiderende processen meerdere - en soms tientallen - jaren slepen. Als de rechter specifiek verzocht kan worden om in een zo vroeg mogelijk stadium te beoordelen of het gaat om een SLAPP, beschermt dat niet alleen de doelwitten van SLAPPs, maar zorgt dat ook voor minder druk op de rechtspraak. Ook gaat er een preventieve werking uit van deze waarborg: wie weet dat er bescherming is tegen intimidatie, zal minder snel overgaan op zelfcensuur.

SLAPP-doelwitten de rechter kunnen vragen om volledige compensatie van hun proceskosten.

De kosten die gepaard gaan met SLAPPs lopen al snel op tot duizenden euro's. Nu krijgen SLAPP-doelwitten na het winnen van een zaak, volgens vaste tarieven, daar slechts een fractie van terug. Zo heeft intimidatie via een SLAPP, ook als de zaak verloren wordt, alsnog effect. De EU Richtlijn vraagt lidstaten daarom om het mogelijk te maken dat doelwitten van SLAPPs alle kosten van hun zaak terug kunnen vragen.



Ondertekenaars van de petitie



En de individuele leden van de Nederlandse anti-SLAPP werkgroep

- Otto Volgenant, Boekx Advocaten
- Tarlach McGonagle, Universiteit Leiden en Universiteit van Amsterdam
- Emiel Jurjens, Prakken d'Oliveira
- Birgit van Houtert, Universiteit van Maastricht

**Meer weten? Ga naar
freepressunlimited.org/nl/SLAPPS**





**FREE
PRESS
UNLIMITED**